

HAMKORLIKDAGI PEDAGOGIKA

Abdurashidova Komila Xolbo'tayevna

19-maktab o'qituvchisi

Mahkamova Yodgoroy Nishonovna

19-maktab o'qituvchisi

Xamrayeva Nazira Ravshanovna

JDFU

Annotasiya: *Hamkorlikdagi pedagogika turkum sohalar bilan uzviy va tizimli hamkorlik asoslariga qurilgan, pedagogik jarayonni takomillashtirish va uni o'quvchi shaxsiga yo'naltirishga asoslanadi. Bu ta'lim sifati va samardorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunda hamkorlikda fikr almashish, suhbat, tahlil-tanqid, tafakkur yuritish, munozara, muzokara, amaliy vazifalarni bajarish, masalalar yechishni o'z ichiga oladi. Mazkur maqolada aynan hamkorlik pedagogikasi va uning o'qitish jarayonidagi o'rni haqida va o'tkazilgan tajriba asosidagi fikrlar bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *hamkorlik pedagogikasi, kutubxonalar, interfaol metodlar, tanqidiy fikrlash, mustaqil fikr.*

O'tgan asrning 70-yillarida J.Dyui hamkorlikda o'qitishda natijalarni oldindan ko'ra bilish, amaliy faoliyatni tashkil etish g'oyasini ilgari surgan. Pedagogik hamkorlik g'oyalari bugungi kunda pedagogik texnologiyalar mazmuniga singdirilgan. Pedagogik munosabatlarni insonparvarlashtirish va demokratlashtirish bolalarga nisbatan muhabbatli bo'lish, ularning taqdiri bilan qiziqish; bolani o'z kuchi va iqtidoriga ishontirish; pedagogik munosabatlar jarayonida u bilan hamkorlikka erishish, o'qituvchi va o'quvchining huquq jihatdan tengligi; bolaning erkin tanlash huquqi; o'z shaxsiy nuqtai nazariga ega bo'lish kabi holatlarni ifodalaydi.

Hamkorlik pedagogikasi quyidagi muhim g'oyalarni aks ettiradi: bilimlar maktabini tarbiya maktabiga aylantirish, o'quvchi shaxsini yaxlit tarbiya tizimining markaziga qo'yish, tarbiyaning insonparvarlik xususiyatiga egaligi, umuminsoniy va milliy qadriyatlarning shakllanishi, bolaning ijodiy qobiliyati hamda uning individualligini rivojlantirish, individual va jamoaviy tarbiyani uyg'unlikda olib borish. Hamkorlik ta'limi quyidagi maqsadli yo'nalishlarga asoslanadi:

- pedagogik talabni inkor etgan holda ta'limiy hamkorlikka asoslanuvchi munosabatlarni tashkil etish;
- o'quvchilarga insonparvarlik g'oyalari asosida individual yondashish;
- ta'lim jarayonida kasbiy va ma'naviy birlikning qaror topishiga erishish.

Hamkorlik ta'limining asosiy g'oyasi o'quv topshiriqlarini birgalikda bajarish hamda birgalikda ta'lim olishni nazarda tutadi. Bunday ta'lim texnologiyasini qo'llashda o'quvchilar o'quv topshiriqlarini sheriklari bilan hamkorlikda to'g'ri bajarishlari bilan birga, guruhning har bir a'zorida ta'limiy faollikni yuzaga keltirishga ham e'tibor qaratilishi lozim. Hamkorlikda o'qitish o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilar guruhi, yakka tartibda, jamoa bilan o'zaro samarali hamkorlikni tashkil qilishi, o'quvchilarning o'zaro

qo'llab-quvvatlovchi hamkorligini amalga oshirishdagi interfaol jarayon hisoblanadi. O'quvchilar topshiriqlar ustida kichik guruhlarda hamkorlikda ishlaydilar va o'zlariga hamda o'z guruhlaridagi o'rtoqlariga birgalikda yordam beradilar.

Hamkorlikda o'qitish metodlari quyidagi beshta xususiyatga ega:

1. O'quvchilar birgalikda, umumiy topshiriq yoki o'rganilayotgan faoliyat ustida ishlashadi, guruhiy ish natijasida mavzu (material) yaxshi o'zlashtiriladi.

2. O'quvchilar bir necha kishilik kichik guruhlarda birgalikda ishlashadi.

3. O'quvchilar umumiy vazifalarning yechimini topishga erishish yoki o'rganish faoliyatini amalga oshirish uchun guruh tomonidan ishlab chiqilgan hamda ijtimoiy qabul qilingan hujjatlar mezonlariga rioya qilishadi.

4. O'quvchilar mustaqil bo'lishadi. Umumiy vazifalarning yechimini topishga erishadilar. O'qituvchi o'rganish faoliyati bo'yicha ishlarni tashkil etadi, tayyorlaydi, ularni talab darajasida sifatli amalga oshirilishni ta'minlaydi, muloqot usullari hamda zamonaviy axborot texnologiyalardan samarali foydalanishni tashkil qiladi. Mashg'ulot va topshiriqlar o'quvchilarning bir-birlariga ko'maklashishlarni talab etadigan holda tuziladi.

5. O'quvchilarning ta'lim olish jarayonidagi mas'uliyati oshadi.

Hamkorlikdagi pedagogika - bolalarning ijtimoiy, axloqiy va jismoniy rivojlanishi bo'yicha farqlarini ham e'tiborga oluvchi o'quv rejasidir. Tabiiyki, ushbu jarayonda oliy ma'lumotga ega va o'z ishiga sodiq

bo'lgan malakali o'qituvchi markaziy omil bo'lib xizmat qiladi.

O'qituvchilar o'z ishlarida keng miqyosdagi pedagogik mahoratga va ham o'z o'quvchilarining ota-onalari, ham boshqaruvning ishonchiga ega bo'lishlari lozim. Shuningdek, ta'lim siyosatining ta'lim sohasidagi barqarorligi hamda an'ana va urf-odatlarini amaliy ravishda birlashtirish qobiliyati muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Biz islohotlarni inqilobiy emas, balki evolyusion jarayonlar orqali amalga oshiramiz. Bu holat ham siyosiy qarorlarni qabul qilish, ham pedagogik o'zgartirishlarga tegishlidir. Boshlang'ich o'rta maktab mamlakat demokratiyasining muhim bo'lagidir, umumiylik omilining amaliyotda amalga oshirish qismidir. Ta'lim sohasidagi siyosatimizning maqsadi - ta'lim olish tenghuquqligini ta'minlashdan iboratdir.

Ta'lim-tarbiya asoslari, o'quv rejaları hududlarning xususiyatlarini inobatga olgan holda, ham qishloqlarda, ham shaharlarda ta'lim berish sifatining mamlakat bo'yicha yuqori bo'lishiga imkon berishi pedagogikadagi hamkorlikning yorqin ifodasi hisoblanadi.

Pedagogik hamkorlik umumta'lim, kasb-hunar, professional hamda oliy ta'limning uzviy bog'liqligi hisobiga shakllanishi lozim.

Kasb-hunar ta'limi o'zining yuqori sifatligi bilan ajralib turishi va hunarga ega bo'lish uchun bepul imkoniyat yaratishi zarur. Kasb-hunar ta'lim dasturi ham nazariy, ham amaliy o'qitishni o'z ichiga oladi. Shuningdek, ta'lim muassasasini bitirishdan keyin o'z mehnat faoliyatini boshlashi uchun kerak bo'ladigan ijtimoiy ko'nikmalarni ham beradi.

Maktabning vazifasi hanuzgacha ham yangi ish kuchini shakllantirish va fuqarolikni tarbiyalashdan iboratdir. Zamonaviy maktab o'zining atrof muhiti bilan chambarchas bog'liqdir. Ota-onalarni maktab faoliyatiga o'z farzandlari bilan birga jalb qilishga harakat qilishmoqda, madaniyatlar xilma-xilligi ta'lim jarayoni uchun yangi vazifalarni yaratmoqda va jamiyat yuqori tezlikda o'zgarmocda. O'qituvchilik kasbi ham dars berilayotgan fanlar,

ham ilmiy isbotlangan ma'lumotlarga tayanish qobiliyatiga keng qamrovda ega bo'lish, psixolog bo'lish va pedagogik tarzda ish yuritishni bilish va bir-biridan farq qiluvchi o'quvchilar uchun murabbiy sifatida bo'lishni talab qiladi.

Sinf o'qituvchisi va fan o'qituvchisining malakasi, universitetda olinadigan oliy ma'lumotni talab qiladi. Sinf o'qituvchisi uchun asosiy predmet tarbiya berish asoslaridir. Fan o'qituvchilari tegishli fanlarni o'rganadilar va shuningdek, pedagogikani ham o'rganadilar. Shu yo'l bilan ilmiy, amaliy va axloqiy kasb kompetensiyasi shakllanadi.

Hamkorlikdagi pedagogik ta'limining qolganlardan farq qiluvchi xususiyati, o'qituvchi faoliyatidagi ilmiy-tadqiqot yondashuvini tuzishdan iboratdir. Tadqiqotchi-pedagog modeli o'z ishini muntazam ravishda tahlil qilib borish, o'z ish muhitini anglab yetish, o'z pedagogik faoliyatida ilmiy-tadqiqot ishlari natijalarini aniqlash va undan foydalanish, mustaqil bilim olish jarayonini baholash, o'z-o'ziga baho berish natijalari bo'yicha pedagogik faoliyatini rivojlantirish va ta'lim olish zaruriyatlarini tan olish qobiliyatlarini ko'zda tutadi. O'qituvchilarning malakalarini oshirish ish joyining o'zida tashkillashtirilgan. Jamiyatdagi bo'lib o'tayotgan o'zgarishlar davomida, bolalar va yoshlarda paydo bo'luvchi o'quv muammolari ham o'zgarib va kengayib boradi. Muammo qanchalik yaxshi darajada aniqlangan bo'lsa, uni yechish ham shunchalik samarali bo'lishi mumkin.

Ta'limdagi hamkorlikning ajralmas qismidan yana biri bu kutubxonalaridir. Shuningdek, kutubxonalar oldida ijtimoiy vazifalar ham bor. Kutubxonalar tomonidan tashkillashtiriladigan tadbirlar barcha yosh toifalariga mo'ljallangandir – kichkintoylar uchun ertaklar o'qib berish va maktab o'quvchilari uchun uy vazifalarini bajarishda ko'maklashishdan boshlab, to internet tarmog'ida ishlash bo'yicha keksalarga maslahat berishgachadir. Kutubxonalar asosiy ta'lim xizmatlarining tarkibiy qismi bo'lib qoldi.

Pedagogik kutubxonalar ta'lim oluvchilariga ma'lumot olish va jamiyat hayotida ishtirok etishda ko'maklashuvchi, shuningdek, turli xildagi ijtimoiy va madaniy xizmatlarni taklif qiluvchi, samarali ravishda tashkillashtirilgan tarmoqni shakllantirdi. Shuning uchun bu madaniy muassasadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli farmoni;

2. O'zbekiston Respublikasining 23.09.2020 yildagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-sonli qonuni;

3. Umarova F. va boshqalar. Samarali maktab va hamkorlik madaniyati: Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'qituvchilarining metodik guruhlarni o'qitish modullari. – T.: «Ipak yo'li poligraf», 2010.

4. Ilkka Taypale va mualliflar. Finlyandiyaning 100 ta ijtimoiy innovatsiyasi./ Finlyandiya qanday qilib Finlyandiya bo'ldi: siyosiy, ijtimoiy va maishiy innovatsiyalar. – T.: "Sharq"